

Eesti NSV RIIKLIK ETNOGRAAFIAMUUSEUM

Küsimusleht nr. 102

SILMKOE-ESEMED

Lugupeetud kaastööline!

Eesti silmkude on säilitanud oma populaarsuse kuni tänapäevani. Käesolevas küsimuslehes pööratakse Teie poole täiendavate andmete saamiseks silmkoe-esemete valmistamise kohta. Küsimuslehe ülesandeks on välja selgitada silmkoe-esemete liikides ja kujunduses toimunud muutusi möödunud sajandi lõpuperioodist kuni kaasajani. Igasugused täiendavad üksikasjad antud küsimustele lisaks on alati tere tulnud. Mida põhjalikum ja faktiderohkem on Teie poolt saadetud vastus, seda ülevaatlikuma pildi saame silmkudumise olukorrast antud piirkonnas.

I Kindad

1. Milline on kinnaste kohalik rahvapärane nimetus ja kuidas nimetatakse kinda üksikosi (loodus, pära, laba, pihk, selg, ahendus, põial)?
2. Millisteks juhtudeks on kootud laba- ja millisteks sõrmkindaid.
3. Millal toimusid muutused kinnaste kujus? (Pära pikenemine ja ahenemine jne.).
4. Millisest materjalist on kootud kindaid? (Villane, linane, puuvillane lõng).
5. Millistel juhtudel kanti erinevast materjalist kindaid?
6. Millised villad valiti kindalõngadeks?
7. Missugust lõnga on kasutatud kinnaste kudumisel? (Peenike, keskmise jämedusega, jäme, nõrga keeruga, tugeva keeruga, korrutatud).
8. Kas kindalõnga liikidel on esinenud ka eri nimetusi? Millised need olid?
9. Missugused värvitoonid olid Teie ümbruskonnas kinnaste juures enam levinud?
10. Milliseid taimevärve on kasutatud kindalõngade värvimisel?
11. Kes kudusid tavaliselt peres kindaid?
12. Kas kinnaste kudumine oli seotud teatud aastaajaga (sügis, talv) või kooti neid aastaringselt?
13. Kui vanalt õppisid tütarlapsed kindaid kuduma? Kes neid õpetas?
14. Kas esines ka elukutselisi kindakudujaid? Kes need olid? (Nimi, sünniaasta, päritolu, tegevuspiirkond).
15. Kas kindakudujatele viidi villad või valmis lõng?
16. Kuidas tasuti kinnaste kudumise eest? (Natuuras, rahas, tasu suurus).

17. Millised kinnaste ilustamise viisid olid levinud Teie ümbruskonnas? (Kirjamine, vikeldamine, roosimine*)

18. Millised kindakirjad olid Teie ümbruskonnas levinud möödunud sajandi lõpul, käesoleva sajandi algul, kodanliku Eesti ajal, Saksa okupatsiooni ajal, peale II maailmasõda? (Vanadel kindakirjadel anda joonised ja rahvapärased nimetused, uutel viited ajakirjadele ja mustirraamatutele).

19. Kas kirjati kõik kindad või tehti neist osa kirjamata?

20. Kas töö- ja külaskäigukindad olid erinevalt kirjatud?

21. Kust on hangitud uusi kindamustreid? (Naabrite käest, kuskil kaugemal nähtud eeskujude järgi, ajakirjadest, mustirraamatutest jne.).

22. Millises koetehnikas on kootud kinda pärad ja milliseid kirjamisviise on siin rakendatud?

23. Kas Teie ümbruskonnas on kindaid ka vanutatud? Kuidas see toimus?

24. Kas mäletatakse veimeteks valmistatud kindaid ja nendega seotud traditsioone?

25. Kui suures ulatuses kootakse kindaid ja teisi silmkoe-esemeid veel praegu kodudes? (Võimaluse piires teha vastav küsitlus 50 pere kohta ja tuua vastavad andmed),

II Säärised, sukad sokid.

26. Kas Teie ümbruskonnas mäletatakse veel kootud säärekatteid — sääriseid? Kuidas need olid valmistatud?

27. Millised on sukkade ja sokkide ning nende üksik-osade (loodus, sääre, laba, ahendus, kand, kanna lakk) kohalikud rahvapärased nimetused?

28. Missugune pidi olema suka- ja sokilõng?

29. Kas on kasutatud sukkade ja sokkide kudumiseks ka puuvillast lõnga? Millal?

30. Millised olid naistesukad möödunud sajandi lõpul ja käesoleva sajandi algul?

31. Millised sukakirjad olid Teie ümbruskonnas levinud? Kust neid saadi?

32. Kas on teateid ka vikeldatud sukkade kohta? Millal neid valmistati?

33. Kas mäletatakse veel meeste sukki? Millised need olid?

34. Kas on kootud masinal sukki? Millal?

35. Millised olid naiste ja meeste sokid käesoleva sajandi

* Madalpistes tikandit meenutava mustriiga kaunistamine.

algul, kodanliku Eesti perioodil, Saksa okupatsiooni ajal, peale II maailmasõda?

36. Milliseid sukki ja sokke on kootud lastele? (Möödunud sajandi lõpul, käesoleva sajandi algul, kodanliku Eesti perioodil, Saksa okupatsiooni ajal, peale II maailmasõda).

III Kampsunid

37. Milline on silmkoelise kampsuni kohapealne nimetus?

38. Milliseid käsitsi või masinal kootud kampsuneid valmistati naistele, meestele ja lastele möödunud sajandi lõpul, käesoleva sajandi algul, kodanliku Eesti perioodil, Saksa okupatsiooni ajal, peale II maailmasõda? (Tegumood, koe-mustrid, värvid).

39. Kus elasid Teie ümbruskonnas masinal kampsunite kudujad? Kes nad olid? (Nimi, sünniaasta, päritolu, tegevuspiirkond).

40. Kus nad olid õppinud masinal kudumist?

41. Milliseid masinaid nad kasutasid?

42. Kas neil oli õpilasi?

43. Kuidas oli korraldatud tasu maksmine? (Natuuras, rahas, tasu suurus).

44. Kas käsitsi kampsunite kudumist on õpitud ka vastavatel kursustel?

45. Kust on saadud kampsunite mustrid?

46. Kas on varrastel kootud ka muid kehakatteid (kleidid, seelikud, kostüümid, aluspesu)? Millal?

IV Sallid, rätid, mütsid

47. Millal hakati kuduma varrastel kaelasalle? Kuidas neid kohapeal nimetatakse?

48. Missuguse kujundusega on neid kootud naistele, meestele ja lastele erinevatel perioodidel? (Kodanliku Eesti ajal, Saksa okupatsiooni ajal, peale II maailmasõda).

49. Milliseid varrastel kootud rätikuid on Teie piirkonnas valmistatud?

50. Milliseid kootud mütse (naistele, meestele, lastele) on valmistatud? Millisest materjalist?

51. Millistel juhtudel on kantud kootud mütse?

Koostanud K. Konsin